

Izvedba drame *Noćne ptice* (New York, Teatro Círculo, 2014.). „Moğu se nositi s time. Sve je kao nevina igra. A ima i pozitivnih strana. Mođu pisati. Mođu razmišljati.“ U ulozi Visokog muškarca: Fran Reyes. Fotografirao: Nick Rogers.

kao i Bulgakov u drami *Ljubavna pisma Staljinu*, uspijeva stvoriti prostor slobode koji mu dopušta živjeti i pisati, ali je istovremeno stalno svjestan svog zarobljenštva.

Moje stjeđeće pitanje tiče se tvoje drame *Jugoslaveni* koja je praižvedena prošle godine u Beogradu. Riječ je o naslovu s metaforičkim značenjem pa bih voljela da nam daš svoje tumačenje djela i objasniš kako obrađuješ problematiku bivše Jugoslavije.

Taj tekst za mene predstavlja poseban izazov i volio bih ga i sam režirati, kao što sam već režirao *Jezik u komadićima* i kao što isto planiram učiniti i s tekstom *Reykjavik*. Moram reći da imam dosta sentimentalni odnos prema nekadašnjoj Jugoslaviji, čak osjećaj nostalgije i gubitka koji su povezani s mojim sjećanjima i doživljajima iz djetinjstva poput tadašnjih košarkaških susreta između Spa-

njolske i Jugoslavije. Govoreći u općenitom smislu i bez ikakve političke konotacije, čini mi se da raspad bilo koje višetnčke i višekulturalne zemlje na više država u kojima prevladava samo jedan jezik, jedna religija, jedna etnija ili jedna kultura, da taj čin predstavlja nazadovanje. Iako uvažavam i mišljenje onih koji će tvrditi da Jugoslavija to nikada nije ni bila, nekada mi se čini da takvo fragmentiranje može ići beskonačno u povijest i razdvajati ljudske zajednice na sve manje i manje cjeline. Zato u ovom tekstu govorim o mjestu na kojem se okupljaju Jugoslaveni kojima je zajednička značajka da su rođeni u zemlji koja više ne postoji. U tom smislu, opet u obliku metafore želim govoriti o gubitku, o nedostatku drugoga, o prolaznosti. Djelo sadrži dvije svojevrsne geopolitičke metafore: jedna je raspad Jugoslavije, a drugu tvori aluzija na demilitarizirano područje u Koreji koje me

Izvedba drame *Noćne ptice* (New York, Teatro Círculo, 2014.). „Sastavio sam popis stvari koje želim raditi, ali ne mogu raditi s tobom. A i ti možeš sastaviti ovakvu listu. I ti imaš toliko neostvarenih želja. Svi zagrljaji koje ti nisam dao. Svi plesovi koje si propustila.“ U ulozi Niskog muškarca: Pietro González, u ulozi Niske žene: Berioska Ipinza. Fotografirao: Nick Rogers.

također intrigira kao mjesto na granici raja i pakla između dviju suprotstavljenih strana iste zemlje. Kao prekrasni povrtnjak u kojem istovremeno možeš nagaziti na minu. I zato koristim motiv jelena koji može uravnotežiti tjelesnu težinu kako bi prošao vrtom, odnosno aludiram na uspostavljanje ravnoteže unutar takvog plodonosnog i opasnog područja. A glede same izvedbe, zamisao je krenula prilikom mog gostovanja u Beogradu s predstavom *Jezik u komadićima* kada su domaćini predložili da suradnju nastavimo tekstom *Jugoslaveni*.

Kada govorimo o povijesti, dramskom čitanju i rekonstrukciji prošlih događaja, više si puta izjavio da povijesna drama ne može biti apolitična. Prema tvom mišljenju, u čemu bi se trebao razlikovati dramski tekst od povijesnog dokumenta? Što bi književnost trebala ponuditi u odnosu na povijesni diskurs?

Naravno da je tema drame, prije svega, imigracija i zahtijeva političko čitanje. Međutim, prava vrijednost teksta leži u složenom odnosu između likova, sličnom onome koji Bulgakov uspostavlja sa Staljinom.

Mislim da u svakom smislu, političkom, moralnom ili bilo kojem drugom, umjetnost općenito, pa onda i kazalište, imaju dužnost predstaviti složenost povijesnih zbivanja. To je razlika između književnog teksta i hegemonijskog političkog diskursa koji nastoji pojednostaviti prikaz događaja i dati samo jednostrano viđenje povijesne situacije. Jednom sam već prilikom rekao da držim da su svi ljudi iz svih povijesnih razdoblja moji suvremenici i da